

Mål- och budgetförutsättningar 2020-2022

1 Styrmodell och mål

1.1 Styrmodell

Kommunfullmäktige beslutade 2016-11-10 om en ny styrmodell som beskriver ansvarsfördelning och roller avseende fastställande och uppföljning av mål, gemensamma begrepp, principer för mål, tidplan etc. Styrmodellen bidrar till att skapa helhetsperspektiv, samordning mellan nämnder samt ökad transparens i kommunens budget- och uppföljningsprocess.

Styrmodellen kommer att ses över 2019.

Kommunfullmäktige utövar styrning genom att besluta om kommunens vision, övergripande mål, övergripande strategier, nämndmål, mål för god ekonomisk hushållning, driftbudgetramar samt investeringsbudget för styrelse och nämnder. Utöver detta utövar fullmäktige styrning genom olika styrdokument som riktlinjer och policy.

Enligt styrmodellen gäller beslut om övergripande mål och strategier för att nå målen under mandatperioden. De övergripande målen är:

- Arbete och företagande
- Trygghet, uppväxt och åldrande
- Miljösmart kommun

Styrmodellen innebär att nämndmål samt mål för god ekonomisk hushållning ska ses över årligen och hanteras i budgetprocessen.

1.2 Nämndmål och nyckeltal

I 2019-års budget är nämndmålen följande:

1.2.1 Arbete och företagande

- Vedertagna index ska förbättras med minst 10 % per år
- Näringsidkares etablering och tillväxt ska främjas i hela kommunen
- De kommunala förvaltningarnas bemötande av och service till näringsidkare ska prioriteras

Kommunstyrelsen

- Kommunstyrelsen ska ha till uppgift att införa rutiner för kontinuerlig uppföljning och kontroll av de olika verksamheterna som nämnderna bedriver samt korresponderande finansiella rutiner. Detta innebär att under mandatperioden ska tillse att budgetrutiner införs som följer den verkliga verksamheten på detaljnivå. Målsättningen för mandatperiodens slut är att varje budget ska spegla det verkliga resultatet. Investeringsbudgeten för ett räkenskapsår ska svara mot den reella kostnaden. Den totala investeringsbudgeten ska omfatta perioden t o m 2030 och svara mot det visionsarbete som kommunen kontinuerligt bedriver. Denna investeringsbudget ska tas fram under 2020.
- Kommunstyrelsen ansvarar och fördelar den ofördelade budgeten
- Kommunstyrelsen ska tillse att ny översiktsplan för kommunen utarbetas under mandatperioden
- Kommunstyrelsen ska utvärdera om det anses lämpligt att bilda ett kommunägt fastighetsbolag med målet att det ska äga samtliga kommunägda fastigheter samt Stiftelsen Bollebygds hyresfastigheter.
- Kommunstyrelsen ska tillse att nämnderna under 2019 reviderar och utarbetar relevanta och mätbara nyckeltal.
- Kommunstyrelsens uppsiktsplikt ska utvecklas och förstärkas.

Samhällsbyggnadsnämnden

- Andelen hushåll och företag med möjlighet till bredband med minst 100 Mbit/s ska uppgå till minst 95 procent vid utgången av 2020
- Nämnden ska prioritera utarbetandet av ny översiktsplan för kommunen
- Nämnden ska tillse att exploateringar ska ske utan kostnad för kommunen

Socialnämnden

- Den verksamhet som kommunen bedriver som inriktas till barn och unga ska stärkas under mandatperioden med målet att stävja drogmissbruk och andra sociala problem.

Utbildningsnämnden

- Nämnden ska stödja den ungdomsinriktade verksamhet som Vård-och omsorgsnämnden ska bedriva

1.2.2 Trygghet, uppväxt och åldrande**Kommunstyrelsen**

- Kommunstyrelsen ska under 2019 tillse att nämnderna utarbetar rutiner för exempelvis utökad brukar- och medborgardialog. Syftet är att alla som bor eller verkar här ska känna sig delaktiga i kommunens utveckling. Målet är att invånarna ska må bra och känna trygghet från "vagga till grav". Kontinuerlig uppföljning ska ske
- Kommunstyrelsen ska tillse att nämnderna under 2019 genomför analys av behovet av ålderskategoriserade boenden, vårdboenden, förskoleplatser, skolplatser och liknande för perioden till och med 2030 att presenteras för kommunstyrelsen före 2020.
- Kommunstyrelsen ska verka för att bostäder för unga och äldre byggs i kommunen.

- Kommunstyrelsen ska verka för att kollektivtrafiken inom hela kommunen och med andra kommuner förbättras.

Samhällsbyggnadsnämnden

- Nämnden ska under mandatperioden arbeta för en säkrare trafikmiljö i kommunen, däribland för gång- och cykeltrafikanter

Socialnämnden

- Nämnden ska verka för att det ska finnas tillgång till familjehem, hem för vård och boende och stödboende i kommunen, både i kommunal och privat regi med målet att behovet är tillgodosett vid mandatperiodens utgång.

Utbildningsnämnden

- Nämnden ska verka för och underlätta bedrivande av alternativa former av förskola, familjedaghem, skola och andra utbildningsformer både i kommunal och privat regi med målet att behovet är tillgodosett vid mandatperiodens utgång.
- Tillse att alla elever är behöriga till gymnasieskolan (betygsunderlag) samt har uppnått fullföljda studier (fullföljda gymnasiestudier)
- Tillse att alla barn har tillgång till förskola där verksamheten är lärorik
- Tillse att alla elever i fritidshemmen har tillgång till en verksamhet där deras utveckling och lärande stimuleras samt erbjuder dem en meningsfull fritid och rekreation

1.2.4 Miljösmart kommun

Kommunstyrelsen

- Kommunstyrelsen ska under 2019 tillse att kommunen utarbetar en miljöpolicy och en sammanhållande miljöstrategi som ger hållbar miljö, hållbar ekonomi och social hållbarhet

1.3 Mål för god ekonomisk hushållning

Kommunallagen stadgar att varje kommun ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet. Mål som är av betydelse för en god ekonomisk hushållning ska anges för verksamheten. Utöver detta ska finansiella mål anges. I regeringens proposition 2004/05:100 ges följande tolkning av begreppet "god ekonomisk hushållning":

"Varje generation bör bära kostnaden för den service som generationen själv beslutat om och själv konsumerar:"

En god finansiell ställning är viktigt för en kommun eftersom det ger en rimlig handlingsfrihet. Planperiodens resultat kombinerat med en hög investeringsnivå medför att Bollebygds finansiella ställning försvagas. I det längre perspektivet är dock målsättningen fortsatt att stärka kommunens finansiella ställning.

Kommunens verksamhet ska bedrivas så att hemmaplanslösningar eftersträvas utifrån ett långsiktigt socialt och ekonomiskt försvarbart perspektiv:

I budgeten för 2019 anges följande mål:

- Det ekonomiska resultatet ska över tid motsvara 3 procent av kommunens intäkter för skatter och generella statsbidrag.
- Över tid ska minst 40 procent av kommunens skattefinansierade investeringar och exploateringar finansieras med egna medel.

2 Omvärldsperspektiv

2.1 Kommunövergripande omvärldsanalys

2.1.1 Kommunernas ekonomi

Sedan länge har SKL (Sveriges kommuner och landsting) varnat för den tid som nu har inletts.

Under 1990-talet började det stå klart att den demografiska utvecklingen kommer att ställa höga krav på välfärden från 2015 och framåt. Hittills har dessa varningar inte resulterat i den försvagning av ekonomin som förutspåts. För kommunsektorns del beror det främst på den snabba ökningen av intäkter som kommunerna, landstingen och regionerna haft. Det reala skatteunderlaget har ökat nästan dubbelt så snabbt per år sedan 2007, jämfört med åren 2000 fram till 2007.

Men kommande period bjuder på betydligt sämre förutsättningar. Utifrån SKLs samhällsekonomiska bedömning och ett antagande om att kostnaderna i sektorn ökar i takt med de demografiska kraven, det vill säga en oförändrad personaltäthet, uppstår ett gap mellan intäkter och kostnader motsvarande 43 miljarder kronor fram till 2022. Det baseras på ett sammantaget resultat på 1 procent som andel av skatter och statsbidrag, vilket ligger under målet för god ekonomisk hushållning. Flera företrädare från olika partier har uttalat en vilja att öka statsbidragen. Om vi i Sverige skulle ha ett system med värdesäkrade statsbidrag, skulle dessa öka med 17,5 miljarder kronor fram till år 2022. Resterande 25,5 miljarder skulle kommunsektorn i så fall ändå få ansvara för, om inte staten skulle skjuta till ytterligare medel.

Det innebär omfattande effektiviseringsbehov och ändrade sätt att bedriva verksamheten i sektorn, en utveckling som redan påbörjats.

Tabell 2. Nyckeltal för den svenska ekonomin

	2018	2019	2020	2021
BNP	2,6	2,1	1,4	1,5
Sysselsättning, timmar	1,9	0,9	0,4	0,2
Arbetslöshet, nivå	6,7	6,4	6,4	6,4
Timlön	2,6	3,0	3,2	3,3

Konsumentpris, KPI
Realt skatteunderlag

Källa: Ekonomirapporten oktober - SKL

3 Kommunperspektiv

I avsnittet återfinns de förändringar, expansion eller kvalitetshöjande åtgärder som förvaltningarna inför budgetberedningen lyft fram som särskilt viktiga.

I de budgetunderlag som ska arbetas fram som underlag till budget 2020-2022 ska nämnderna göra en fördjupad utredning av förändringarna och åtgärderna. Utredningen ska omfatta en nulägesbeskrivning, en beskrivning av vad nämnden vill åstadkomma samt en kostnadsberäkning av vilken det även framgår eventuell alternativ finansiering. Nämnderna ska också beskriva vilka konsekvenser nämnden ser om budgettilldelning uteblir. Utöver detta ska nämnderna även göra en prioritering av faktorerna där det framkommer vilken/vilka faktorer som är av störst betydelse för nämnden.

3.1 Attraktiv arbetsgivare

Vi alla som arbetar och verkar för Bollebygds bästa ska känna en stolthet i uppdragen. De invånare samt barn/elever/brukare som möter oss ska få bästa möjliga service. För att utveckla förutsättningarna att åstadkomma god kvalitet i våra verksamheter är det viktigt att Bollebygds kommun fortsätter arbetet med att vara en attraktiv arbetsgivare för både chefer och medarbetare. För att förverkliga detta behöver arbetet med att utveckla den goda arbetsplatsen fortsätta. Den goda arbetsplatsen innebär att arbetsmiljön är bra ur fysisk, organisatorisk och social aspekt samt att chefer och medarbetare har rimliga uppdrag med goda förutsättningar att göra ett bra arbete till gagn för medborgarna.

De strukturella orsakerna till sjukfrånvaro bör arbetas bort och arbetet med att minska sjukfrånvaron bör fortsätta. Utvecklingsarbetet ska ske i bred samverkan mellan chefer, medarbetare och fackliga organisationer. För att klara kompetensförsörjningen på både kort och lång sikt bör arbetet utgå från SKLs nio strategier för att klara rekryteringsutmaningen. Det arbetet bör mynna ut i en kommunövergripande kompetensförsörjningsplan och en ny arbetsmiljöpolicy. En annan viktig del för att försätta att vara konkurrenskraftiga och locka den yngre generationen att arbeta inom

välfrädssektor är att intensivra arbetet med heltid som norm och i det arbetet även väga in arbetsmiljöaspekter och ett sunt arbetsliv.

För att Bollebygds kommun ska vara en attraktiv arbetsgivare och kunna attrahera, rekrytera och behålla chefer behöver ett arbete med arbetsmiljö och chefers förutsättningar att vara chef startas upp. I det arbetet ingår att genomlysa villkoren för chefer i kvinno- respektive mansdominerade verksamheter, antal medarbetare, sjukfrånvaro, dygnet runt verksamheter och närhet till ledarskap och politik. Genomlysningen bör mynna ut i en handlingsplan som ger chefer inom alla verksamheter möjligheter att vara mer närvarande chefer för sina medarbetare och ha utrymme för att tillsammans med medarbetarna utveckla verksamheten till gagn för brukarna.

Jämställdhets- och mångfaldsarbete är även en viktig del för att vara en attraktiv arbetsgivare. Arbetet med att integrera jämställdhets- och mångfaldsarbetet i det systematiska arbetsmiljöarbetet och arbetet med normer och värderingar bör fortsätta.

En annan viktig förutsättning för att vara en attraktiv arbetsgivare är en väl fungerande lönebildning där lönen ska stimulera till verksamhetsförbättringar, förbättra effektivitet, produktivitet och kvalitet och där medarbetarens resultat ska knytas samman med löneutvecklingen. För att få det här att fungera krävs en modern uppföljningsmodell som bygger på den kontinuerliga dialogen mellan chef och medarbetare men också en beslutad lönestrategi och lönestruktur. Lönen blir ett viktigt styrinstrument i verksamhetsstyrningen och lönerna i Bollebygd ska vara könsneutrala och konkurrenskraftiga. För 2020 avsätts ett utrymme för löneökningar motsvarande ca 3 procent. För att uppnå målen med lönebildningen bör styrningen av lönebildningen ledas av kommunstyrelseförvaltningen och lönekompensation föreslås ske genom kommuncentrala medel och att förvaltningarna kompenseras för de faktiska utfallen när löneöversynen är fastställd.

I syfte att minska smittspridning ska personal inom omsorgsyrken ha arbetskläder på sig när de är i tjänst enligt AFS 2018:4. Medarbetarna inom äldreomsorgen har idag arbetskläder men i takt med att verksamheten växer

med fler brukare så används och slits dessa i högre utsträckning. Bestämmelserna inkluderar från 2018 även funktionshinderverksamheten vilka idag inte har arbetskläder.

3.2 Digitalisering

Det finns ett antal strategier och viljeriktningar för en mer offensiv digitalisering på nationell och regional nivå. T.ex.

Regeringens strategi för digitalisering:

”Målet för digitaliseringspolitiken är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter”

SKL:s strategi för digitalisering som kan sammanfattas i 3 punkter:

- En enklare vardag för privatpersoner och företag
- Smartare och öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet
- Högre kvalitet och effektivitet i verksamheten

Västra Götalandsregionens digitala agenda:

- Smart region Västra Götaland
- Enklare, öppnare, effektivare och hållbart

Gemensamt för samtliga strategier och påbud är att man vill driva på utvecklingen och bl.a. önskas att kommunerna ska öka takten i sin digitala transformation. En utmaning med den övergripande viljeriktningen är att kommunerna till största del förväntas bekosta insatserna med egen finansiering mot de nationella mål som har satts. De nationella målen är något diffust definierade men andemeningen är att kommunen måste digitalisera för att klara framtidens krav och bemanning.

I Bollebygds kommun har förvaltningar stora utmaningar att ta sig an och anpassa sig in i ledet för de nationella strategierna. Det finns också en stark vilja att digitalisera i enskilda verksamheter för att uppnå olika effektivitetsvinster eller för uppfyllnad av verksamhetens/nämndernas definierade mål. Utöver detta finns det ett antal potentiella digitaliseringsaktiviteter som är, eller bör vara, av kommungemensamt intresse. Kommungemensam digitalisering kräver normalt förvaltningsövergripande samordning vilket naturligt faller inom ramen för kommunstyrelsen och kommunstyrelseförvaltningens samordningsansvar.

Per nämnd finns följande att beakta;

Utbildningsnämnden

En nationell IT-strategi för förskola, skola och fritidshem har tagits fram och ska gälla 2017-2022. Samtidigt har läroplanerna för förskola, skola, förskoleklass, grundsärskola och fritidshem reviderats för att tydliggöra den framtida digitaliserade skolan. I den nationella IT-strategin finns flera punkter som påverkar Bollebygds kommun. Målet är att alla barn och elever ska utveckla en adekvat digital kompetens. Det ska finnas en digital likvärdighet i det svenska skolväsendet.

Socialnämnden

Svårigheterna att rekrytera personal märks tydligt och det förespås inte bli lättare. Ett sätt att göra verksamheten mer effektiv, och minska behovet av högre personaltäthet, är att använda digitala hjälpmedel.

En överenskommelse mellan socialdepartementet och SKL 2014 ställer krav på kommunerna att etablera konceptet "trygghet, service och delaktighet i hemmet med digital teknik. Enligt regeringens vision e-hälsa 2025 så ska: "Sverige vara bäst i världen på att använda digitaliseringens och e-hälsans möjligheter i syfte att underlätta för människor att uppnå en god och jämlik hälsa och välfärd samt utveckla och stärka egna resurser för ökad självständighet och delaktighet i samhällslivet".

Verksamhetssystemet som används i den sociala sektorn idag behöver uppdateras för att säkerställa kvalitativ och säker dokumentationen. För att det ska fungera effektivt behövs mobilitet.

Andra lösningar på området välfärdsteknik är nyckelfria lås och digital tillsyn vilket skulle ge ökad kvalitet och effektivitet för utförare i omsorgen

Samhällsbyggnadsnämnden

För att lösa alla de uppgifter som förvaltningen hanterar inom samhällsplanering, kontroll och viktiga servicefunktioner krävs fungerande och effektiva digitala stödverktyg som är väl integrerade med kommungemensamma tillämpningar.

För att öka effektiviteten och servicen för kommuninvånarna bör även tillgänglighet och funktion kunna förädlas med väl genomtänkta e-tjänster inom ramen för en kommungemensam plattform för e-tjänster.

Plan och exploatering, VA/Gatuenheten samt även Park/avfallsenheten behov av att effektivisera sitt uppdrag i projekthantering, ett projektverktyg kommer därför under året att analyseras och utvärderas.

Fastighetskontoret är i hög grad digitaliserat med fastighetsautomation, övervakning, larm m.m. vilket sannolikt kan effektiviseras ytterligare.

VA-verksamheten befinner sig i en digital transformation från äldre lösningar som är i behov av att förnyas. Behov kommer att analyseras under 2019.

Kommunstyrelsen

Det finns ett antal projekt i närtid att hantera i någon form av strukturerad prioriteringsordning. Några exempel på digitaliseringsaktiviteter:

Etableringen av ett digitalt kontaktcenter kräver ett kundtjänst- och ärendesystem, möjligen även kopplat till växellösning och e-tjänster för kundservice, utöver en integration med kommunens befintliga ärende- och dokumenthanteringssystem, Platina.

Kommunens telefoniavtal upphör sommaren 2019 och vi står nu inför ett nytt avtal. En omläggning av telefonnummer kommer att genomföras våren 2019 för att klara av tillväxten och utveckling av mobila digitala tjänster, ta höjd för teknisk utveckling inom telefoni samt möjliggöra automation inom Bollebygds kommun.

Kommunens Intranät analyseras nu och ses över för att fungera bättre som en viktig modern intern informationskanal.

Det behöver etableras ett antal externa och interna e-tjänster som kan bidra till effektivare informationsflöden såväl externt som internt.

HR-avdelningen har en mängd olika informationssystem som behöver integreras och vissa fall utvecklas för att fungera effektivt och informationssäkert. Det är också ett faktum att en ökad digitalisering även leder till stress och ohälsa vilket är en viktig parameter att hantera inom ramen för kommunens totala informationshantering och kompetensutveckling.

Ekonomiavdelningen har behov av att utveckla ekonomiskt verktyg för analys och uppföljning. Under våren kommer e-faktura att övergå i kravet i nytt digitalt gränssnitt - peppol

Sammanfattning

För att lyckas med alla digitaliseringsaktiviteter i Bollebygds kommun krävs en nyordning som säkerställer att det finns goda kalkyler och beslutsunderlag. Beslutsunderlag bör innefatta ekonomiska kalkyler som säkerställer att initierande verksamhet säkerställer att de har ekonomi för alla ingående delar, även för de delar som utförs av annan intern verksamhet, samt för egna personella insatser vid eventuellt genomförande. Vid eventuella beslut behöver även aktiviteter prioriteras i någon form av god ordning och med framförhållning då berörda verksamheter inte kan lösa alla uppgifter vid exakt

samma tillfälle. Säkerställs dylikt genom t.ex. en övergång till ett mer processororienterat arbetssätt samt en strukturerad förändringshantering/förändringsledning, bör kommunens förmåga att digitalisera fungera bättre än idag. Det är också av stor vikt att verksamheterna säkerställer att de har förmåga att förvalta sina nya digitala lösningar när de väl är på plats.

3.3 IT

IT förvaltar den gemensamma IT-plattformen och ställs inför löpande utmaningar att hantera en växande kommun. Nya arbetsplatser, ny personal samt en generell ökad användning av digitala verktyg i våra verksamheter. Detta tillsammans genererar nya behov och kostnader även för gemensam infrastruktur. Nätverket behöver byggas ut kontinuerligt, nya lokaler anskaffas ihop med att skolorna utökar det digitala behovet genererar omställningskostnader, nya drift- och investeringskostnader i IT-miljön.

Det är av största vikt att kommunen finner en modell för hantering av det som tillkommer ovanpå den löpande drift- och support som finns för den gemensamma IT-plattformen i nuläget. Större systemuppdateringar av verksamhetssystem, som initieras av verksamheterna, genererar även kostnader för IT-kontoret. IT-kontorets budget täcker nuvarande volymer men en fortsatt ökad takt av uppdateringar hos enskilda verksamheter kommer inte att kunna rymmas inom nuvarande budgetram. Införskaffar verksamheterna ytterligare digitala tillämpningar ökar de generella omkostnaderna för IT-plattform och dess hantering med automatik.

För att kommunen fortsatt ska kunna utvecklas har en digitaliseringsstrategi arbetas fram för att säkerställa en modell för utveckling av digitala verktyg inom Bollebygd. Digitaliseringsstrategin antogs 14 juni i KF och den ställer krav på att digitaliserande verksamheter tar fullt ansvar för de kostnader detta genererar hos alla berörda. Ett sätt att lösa detta skulle kunna vara att internfakturera verksamheterna det som berör enskilda verksamhetssystem eller deras utvecklingsaktiviteter, undantag då för den gemensamma IT-plattform som idag erbjuds inom ramen för befintlig service och funktion.

IT står inför ett antal infrastrukturella insatser under år 2019-2021. Nuvarande IT-plattform fyllde 3 år 2018 och genom det måste vi ta höjd för nyinvesteringar som omfattar dagens digitala behov i Bollebygd. Även klientplattformen (våra datorer) fyllde 3 år 2018 och den nya generationens plattform behöver definieras fram samt upphandlas under 2019. Andra komponenter kommer årligen att behöva ses över då det mesta har en begränsad livstid och därför behöver en kontinuerlig översyn och utbyte.

I nuläget görs bedömningen att budgeten för IT-investeringar behöver utökas med 0,5 – 1,0 mnkr per år från och med 2020.

3.4 Barn och elever med omfattande behov av stöd och service

Alla elever ska få stöd och stimulans för att utvecklas så långt som möjligt. Om skolan sett över organisationen runt eleven och märker att det inte räcker ska extra anpassningar göras. Det är stödinsatser som oftast kan ske inom ramarna för den vanliga undervisningen. Dock finns ett fåtal elever med genomgripande behov av stöd som ej kan lösas inom ramen för den vanliga undervisningen. Det är elever som med anledning av sjukdom eller funktionsnedsättning alltid kommer att ha ett omfattande behov av stöd och service av samhället även i vuxen ålder. Det är elever som av fysiska eller psykiska orsaker har betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed har ett omfattande behov av stöd eller service. Det går inte att inrymma stödinsatser av denna omfattning inom elevpengen.

En funktionsnedsättning kan vara medfödd eller bero på något som hänt i livet, en olycka eller en sjukdom. Funktionsnedsättningen kan i vissa fall göra det svårare för barn och elever att delta i ordinär undervisning och i den dagliga livsföringen under skoltid. Det är extra viktigt att rätt sorts hjälp ges tidigt och under hela utbildningen i förskolan och i skolan. Prestationsersättningen i Bollebygds kommun är lika för alla barn och elever (förskolan 84 405 kronor och skolan 59 275 kr). Vissa barn och elever har behov av en eller flera assistenter/pedagoger för att kunna delta i undervisningen och klara livsföringen under dagen. Det handlar om barn/elever som har omfattande

diagnoser såsom exempelvis utvecklingsstörning, sällsynta diagnoser, flerfunktionshindrade (flera diagnoser). Det rör sig om ca 10 barn/elever i hela kommunen som har så omfattande behov av stöd och service att det inte räcker med extra anpassningar utan att det krävs stora stödinsatser såsom exempelvis en eller flera medarbetare som arbetar specifikt med barnet/eleven. Bollebygds kommun har som mål att alla barn och elever skall kunna få sin undervisning på hemmaplan i den egna hemkommunen.

3.5 Barngruppernas storlek i förskolan

Kraven på förskolans pedagogiska verksamhet har förstärkts de senaste åren samtidigt som barngruppernas storlek ökat i Bollebygds kommun. Idag är grupperna 16 barn (1-3) och 25-26 barn (3-5). Förskollärarna ser många hinder med att organisera de stora barngrupperna. Ett är att när antalet barn ökar i grupperna som helhet, får det som konsekvens att även de mindre grupperingarna får ett större antal barn, något som anses försvåra arbetet enligt läroplanen. Bollebygd har stora barngrupper i jämförelse med andra kommuner. I Bollebygd är barngrupperna i genomsnitt 17,6 barn per avdelning att jämföra med rikets genomsnitt som är 15,1 barn per avdelningen. Även personaltätheten har sjunkit i Bollebygds kommun. Det är 6,0 barn per årsarbetare i Bollebygd, rikets genomsnitt är 5,1 barn per årsarbetare.

Av en stor undersökning vid Göteborgs universitet framgår att förskollärare väljer bort vissa önskvärda teman och arbetssätt när gruppen upplevs eller bedöms som för stor. Resultaten visar att antalet barn har betydelse för förskollärarnas arbetssätt.

Barn i behov av särskilt stöd och yngre barn innebär mer uppmärksamhet och omsorg, något som sker på bekostnad av äldre barns intresse och möjligheter att lära i enlighet med läroplanen. Konsekvensen anges då bli att specifikt innehåll som teknik och naturvetenskap, eller arbete med skapande innehåll, väljs bort. En stor barngrupp ses idag som ett hinder för att arbeta i linje med

läroplanens intentioner, när målet är att i högre grad möta varje barn individuellt.

Resultaten av pedagogisk forskning visar vikten av arbetslagets utbildning och kompetens för att kunna genomföra förskolans uppdrag. Antalet barn i gruppen visar sig vara en betydande faktor för de villkor som skapas i förskolan för att barn ska kunna lära och utvecklas. I samband med att läroplanen reviderats har också förskollärares ämneskunnande och deras kunskaper att samtala med och utmana barn i deras lärande kring olika målområden hamnat i fokus. Forskningen visar också vikten av de strukturella faktorer som är förutsättningen för att bedriva en verksamhet av hög kvalitet. Ett stort antal barn i gruppen gör det svårt att dela in barn i mindre grupper och föra samtal med ett fåtal barn åt gången. Likaså att fördjupa sig i vissa målområden som förskollärarna menar kräver tid och utforskande. Forskningen visar att antalet barn i gruppen blir en än mer avgörande faktor på förskolor med låg kvalitet och där det finns brister i arbetslagets kompetens.

Resultaten av psykologisk forskning lyfter framför allt fram att ett ökat antal barn i grupperna leder till för många relationer för barn att förhålla sig till. I stora barngrupper ökar ofta antalet vuxna och det bidrar till att barn behöver knyta an till flera olika personer. Om omsättningen i personalgruppen är stor blir relationerna inte bara instabila utan också oförutsägbara.

Forskning visar att en liten grupp med få vuxna är bättre än en stor grupp med många vuxna. Antalet barn i gruppen är en tyngre kvalitetsfaktor än personaltäthet samtidigt som antalet barn och personaltäthet alltid bör relateras till varandra och till personalens kompetens. För att förskolor ska kunna genomföra en verksamhet med högsta kvalitet som syftar till att ge alla barn en likvärdig start i livet och förutsättningar att komma förberedda till skolan, krävs en större andel utbildade förskollärare med hög kompetens i en fungerande arbetsmiljö.

Som riktmärke för antal barn i en barngrupp rekommenderade Skolverket 6–12 för barn i åldern 1–3 år respektive 9–15 för barn i åldern 4–5 år. Bollebygd har 16 för barn i åldern 1–3 år respektive 25–26 för barn i ålder 3–5. Ett mål för Bollebygds kommun skulle kunna vara att minska till 20 respektive 13 barn i

grupperna. Det skulle innebära att sju nya avdelningar (en i Töllsjö, en i Olsfors och fem i Bollebygd) skulle behövas för att minska antalet barn i grupperna. Det innebär också att det behövs anställas ca 20 pedagoger extra.

3.6 Lokaler

I centralorten behövs fler förskoleavdelningar på sikt. Förutom de åtta avdelningarna på Fjällastorps förskola behövs troligen ytterligare avdelningar fram tom 2028. Fjällastorp beräknas vara klart tidigast januari 2022. Modulerna som sätts upp på skolområdet fyller en del av behovet.

Bollebygdskolan F-6 behöver nya klassrum senast år 2020-2021 och därefter ökar elevantalet stadigt. Rörande fritidshem i centrala Bollebygd växer även det och behövs startas nya avdelningar. Gamla skolan används till skola, förskola och kulturskola.

Bollebygdskolan 7-9 behöver nya klassrum troligen from 2020-2021.

Fjällastorpsskolan beräknas vara klart tidigast januari 2022.

För Töllsjö råder ett lokalöverskott så där finns inget behov utan möjligheter till att se över resursutnyttjandet. Förskolan i Töllsjö kan komma att avveckla en avdelning under 2019.

I Olsfors så har skolan under flera år flera år saknat lokalytor, det är den skola i Bollebygds kommun som har minst kvm yta per elev (9,9 kvm/elev) om man räknar bort de administrativa ytorna där eleverna inte vistas är ytan 6 kvm per elev). Här är läget mycket problematiskt redan i dagsläget. Förslaget på lösning är att grundskolan tar över Sörån och att en ny förskola med 5-6 avdelningar byggs.

Behovet av ett nytt LSS-boende är alltså angeläget, processen pågår.

Lokaler för daglig verksamhet bör kunna inrymmas på Hembygdsvägen, för närvarande pågår en förstudie över hur dessa lokaler kan nyttjas på bästa sätt.

Inom några år finns det ett tydligt behov av fler boende för äldre i takt med att allt fler kommuninvånare i åldrarna över 80 år.

Bristen på kontorsplatser är alltjämt akut, eventuellt kan någon del lösas på Hembygdsvägen. Denna brist försvårar också etableringen av någon form av kontaktcenter.

Personalutrymmena på Råssa är i stort behov av utökning, en preliminär kostnadsberäkning är 3,0 mnkr vilket skulle ge en ökad årlig kostnad på ca 160 tkr.

Samhällsbyggnadsförvaltningen har konstaterat att flera lokaler/ fastigheter är i stort behov av renovering till en kostnad som inte täcks av nuvarande hyresnivå.

Verksamheterna inom socialförvaltningen behöver lokaler som är anpassade efter brukarnas behov, samt verksamhetens krav av utveckling, för att det ska resultera i kvalitativa och effektiva insatser för brukarna. Förutom personella resurser behövs till allt detta ändamålsenliga lokaler utifrån brukarnas behov, en upprustning av befintlig utrustning och ny utrustning inte minst på området välfärdsteknik. Lokalitetserna är en utmaning. Tillgängligheten till lokaler behöver ökas allmänt sett för den interna verksamheten. Idag används lokaler på Bollegården för extern verksamhet. Här uppstår behovet att både behålla och utveckla det som redan finns.

3.7 ÖP/Markanvändning

Avsaknad av en aktuell översiktsplan gör att det är svårt att hantera övergripande frågor gällande markanvändning. Idag saknas industrimark och frågor aktualiseras var ytterligare handel, kontor och industri skulle kunna lokaliseras i förhållande till befintligt utbud, rådande efterfrågebild samt olika typer av begränsningar för markanvändningen. Fokus behöver ligga på ett framtagande av översiktsplan för att därigenom kunna förhålla sig till markanvändningsfrågor.

Den regionala pendlingen

Götalandsbanan möjliggör en ökad regional pendling mellan några av Sveriges mest folkrika regioner.

Mellan Göteborg, Borås och Jönköping finns en stor potential för regionalt resande. En utbyggnad av järnvägen för ökad kapacitet och högre hastigheter skapar förutsättningar för en bättre rörlighet och en effektiv pendling.

Göteborg–Borås har Sveriges tredje största resandeutbyte.

Markanvändningsfrågan är därmed central, då förfrågningar om mark ständigt inkommer.

Området Buagärde kommer att kräva investeringar i infrastruktur.

3.8 Vatten- och avlopp

En översiktlig analys samt kalkyl för anläggande av överföringsledningar för vatten och spillvatten mellan Bollebygds kommun och Härryda kommun pågår.

I utredningen ingår att översiktligt dimensionera, projektera och kostnadsberäkna en första etapp av ny överföringsledning för spillvatten från Bollebygd och fram till kommungränsen vid Hindås, Härryda kommun (ett av alternativen). Anledningen är framför allt kapacitetsbrist i Bollebygds reningsverk samt att endast ett tidsbegränsat tillstånd för rening av avloppsvatten kommer att ges av tillståndsgivande myndighet.

Bollebygds kommun önskar även att få ökad redundans i vattenledningssystemet genom att sammanbinda ledningsnätet med Härryda kommun varför en ny överföringsledning för vatten översiktligt har dimensionerats och samförlagts med spillvattenledningen.

Översiktligt pågår en genomlysning av tänkbara alternativ till omhändertagande av spillvattnet samt förstärkning av vattensystemet. Utredningen syftar till att ge en första bedömning till om alternativet är genomförbart. Alternativ sträckning, mot Rävlanda, har tidigare översiktligt kostnadsbedömts.

Inträde i Gryaab sker i mars 2019, men avloppsvattnet kan som tidigast släppas i ledningsnätet mot Gryaab efter år 2022.

Parallellt med detta arbete är VA-planen under framtagande.

Bollebygds kommun står liksom många andra kommuner inför stora utmaningar för att säkerställa en framtida hållbar vatten- och avloppsförsörjning (VA-försörjning). I takt med ökad urbanisering och ett förändrat klimat ställer lagstiftning och internationella överenskommelser högre krav på hänsyn till miljön. I kombination med en stark befolkningstillväxt ställs höga krav på kommunernas VA-planering.

Styrdokumenterna som arbetas fram fastställer strategiska vägval, riktlinjer och ställningstaganden som rör allmän och enskild VA-försörjning.

Styrdokumenterna ska ligga till grund för de beslut som fattas om vatten- och avloppsförsörjningen framöver.

Strategisk förnyelse av VA-nät

En av de viktigaste VA-tekniska frågorna är hur de befintliga VA-ledningsnäten behöver förnyas och med vilken takt. Det är viktigt att ha en strategi för hur förnyelsen ska gå till så att rätt åtgärd sätts in på rätt ställe i rätt tid. Svenskt Vatten rekommenderar ingen specifik förnyelsetakt, varje VA-organisation måste själv göra bedömningen av vilken takt som är lämplig för tillfället.

Takten kan variera över tid, beroende på tillståndet på det befintliga ledningsnätet; vilken ålder det är på ledningarna är ingen parameter som enbart styr behovet av förnyelse. Bollebygds kommun ligger på en låg förnyelsetakt varvid reinvesteringspotten därför inte bör sänkas utan snarare höjas

3.9 Äldreomsorg

Visionen för äldreomsorgens verksamheter i Bollebygds kommun är "Ditt liv i en verksamhet av världsklass" med värdeorden "lika värde, omtanke och professionalitet".

Enligt Socialstyrelsens lägesrapport 2018 så har livslängden i genomsnitt ökat med nästan 2,5 år från 2000 till 2015. 2050 beräknas antalet personer som är 75 år och äldre att ha fördubblats jämfört med 2015. Bollebygd är ingalunda ett undantag. Beräkningar visar att i ett tidsspänn på 10 år fram till 2027 kommer antalet personer som är 80 år eller äldre att öka med ca 300 personer.

Ytterligare utmaningar är psykisk ohälsa, demens, ensamhetsproblematik, missbruk, multidiagnoser, palliativ vård i hemmen ökar.

I december 2017 utkom Socialstyrelsens nya riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom och inom detta område är kompetensutveckling en viktig beståndsdel för god omsorg. I rapporten Vård och omsorg om äldre – en lägesrapport 2018 visar utredningen på flera olika viktiga faktorer för att skapa god omsorg för personer med demensdiagnos. Utbildning och kompetensutveckling är ett av sju urskiljbara områden.

Den somatiska avdelningen på Bollegården har idag många boende med en begynnande demensutveckling och även med diagnostiserad demens vilket ställer andra och högre krav på personalens kompetens och verksamhetens bemanning. Tendensen är i allmänhet att demensdiagnoser ökar.

Utvecklingen inom hemtjänsten visar att antalet ärenden över 120 timmar per månad har ökat rejält från föregående år. I genomsnitt har 7,5 brukare haft mer än 120h/månad under 2018. Det är en tydlig trend att antalet beviljade biståndstimmar ökar inom hemtjänsten medan antalet ärenden emellertid minskar. Det indikerar att brukare med mycket stora behov av omsorg är kvar i sina egna hem i större utsträckning. Många gånger är dessa personer multisyjuka och behöver stora insatser från både hemtjänsten och hemsjukvården. Den palliativa vården, som idag utförs allt mer ofta i det egna hemmet, är mycket resurskrävande både vad gäller tidsaspekten men också bemanningmässigt. Arbetet bedrivs utifrån livskvalité för den enskilde och här behövs en personalstab som är förberedd för det kommande scenariot varför kompetenshöjning i personalgrupperna är nödvändig. Den enskilde ska få bo hemma så länge hen vill med de insatser som behövs. När behovet uppstår ska det finnas plats på lämpligt boende.

För att möta ett större antal äldre behövs en utökad förebyggande verksamhet. Ett exempel på förebyggande verksamhet som redan finns är trygg hemgång vilka skapar trygghet för brukare och minskar insatser för övriga verksamheter. En förebyggande verksamhet given större omfattning, med exempelvis uppsökande insatser, resulterar i att framtida potentiella brukare påträffar kommunens verksamhet innan de blir aktuella för biståndsbeviljade insatser.

De förebyggande insatserna bidrar till en fördröjning av biståndsbeviljade insatser från äldreomsorgen.

Psykisk ohälsa är ett växande problem som inte bara ökar bland de yngre utan även hos äldre. Ensamheten är ett mer vanligt förekommande problem för äldre människor och alkoholmissbruk kan vara resultatet av det vilket även det ökar hos äldre i stort i samhället enligt Socialstyrelsens lägesrapport 2018. Den här typen av problem kan en utbyggd förebyggande verksamhet motverka.

3.10 Funktionsnedsättning

På hela området funktionsnedsättning syns en ökad volym vilket förväntas fortgå. Daglig verksamhet är inget undantag. Många hör av sig till kommunen innan de söker insatser vilket ger viss vägledning i frågan. Verksamheten ser en ökning av ungdomar som blivit så kallade hemmasittare från skolan och som har olika typer av NPF-diagnoser¹, och som behöver stöd. För att möta deras behov kommer, förutom utökning av personalstyrkan, även behövas kompetensutveckling för befintlig personal. Kompetensförsörjning- och utveckling till, gagn för brukarna, kommer vara en stor utmaning i allmänhet inom område funktionsnedsättning, i takt med ett ökat antal brukare och med ett ökat antal av specifika diagnoser såsom autism, NPF, förvärvad hjärnskada och demens.

I syfte att kunna erbjuda personer, med diagnos inom autism-spektrumet, boende i hemkommunen beslutades 2015 om att uppföra ett gruppboende speciellt för den här målgruppen. På längre sikt kommer fler gruppboendeplatser att behövas även för andra diagnoser, i samma syfte.

3.11 Individ- och familjeomsorgen

Individ- och familjeomsorgen upplever på hela området ett ökat behov av deras insatser för medborgarna. Det är en förväntad situation med den växande befolkningen. Området kommer behöva en utökning av sin personalstyrka på alla områden för att möta medborgarnas behov på ett kvalitativt och säkert sätt. Det är inte ett ökat antal ärenden som gör sig gällande utan snarare en tydlig tendens till mer komplexa ärenden som därför också är mer resurskrävande tidsmässigt och kompetensmässigt.

---

¹ Diagnoser inom neuropsykiatriska funktionsnedsättningar

På området barn och unga ska arbetet med fler familjehem på hemmaplan fortsätta och till det krävs kompetensutveckling för befintlig personal för att säkra kvalitet. Ett jourhem förberett att på mycket kort varsel ta emot barn kommer att vara nödvändigt i denna utveckling.

När personalstyrkan utökas kommer verksamheten att växa ur sina lokaler.

Behov finns att utveckla utförandeverksamhet inom socialpsykiatri och missbruk. Idag finns små möjligheter att få stöd vilket många gånger resulterar i att små problem växer och kräver större insatser, det ger ökat personligt lidande och blir även mer resurskrävande.

Arbetsmarknadsenhetens kärnverksamhet och huvudsakliga uppdrag är ökat arbetsdeltagande och att aktivera, stärka och vägleda mot sysselsättning.

Majoriteten av arbetsmarknadsenhetens målgrupp och deltagare står långt ifrån arbetsmarknaden bland annat beroende på utmattningssyndrom, funktionshinder och psykisk ohälsa.

Även i syfte att minska missbruk av olika slag i synnerhet bland unga behövs insatser på när håll vilket idag saknas. Minimaria kallas ett projekt inom Västra Götalandsregionen i samarbete med kommunerna i Västra Götaland var man även har fattat beslut om att detta ska införas. Det syftar till att samordna tidiga insatser mot missbruk av substanser och spel om pengar bland unga. Bollebygd kommer ingå via kommunerna i Sjuhärad och projektet är behäftat med en årlig prislapp för kommunerna.

Ytterligare insatser för att stärka omsorg om barn med särskilda behov kommer startas i form av projektet "Tidiga upptäckt, tidiga insatser". Det handlar om att samordna vårdkontakter och kommun för föräldrar till barn med misstanke om NPF-diagnos i syfte att förkorta utredningstiden och snabbar sätta in rätt insatser.

Inom område integration finns ett lagförslag på regeringsnivå som innebär att det ska skapas asylmottagningar i kommunerna. Om förslaget blir verklighet behöver Bollebygds kommun ta höjd för det.

3.12 Bemanningenheten

Bollebygds kommun behöver ta ett samlat grepp kring bemanning. Bemanningseenheten behöver förstärkas med en personalpool bestående av fastanställd personal som kan ge service med hög kvalitet på flera enheter. Det skulle bidra till att överbrygga rekryteringsproblem, minska timavlönad personal och sjukskrivningar. Genom att samla kraften inom Bemanningseenheten skapas en helhet för kompetensutveckling till exempel genom vård- och omsorgscollege, marknadsföring av kommunen, rekrytering för alla verksamheter. Genom att säkerställa kvalitet i bemanningsområdet ökar medarbetarnas status.

3.13 Anhörigstöd

Behov föreligger av att utveckla anhörigstödet i kommunen så att alla grupper innefattas. Enligt SoL 5 kap 10 § ska kommuner erbjuda stöd för att underlätta för personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller som stödjer en närstående som har funktionshinder eller är äldre vilket innebär att behovet finns i alla verksamheter.

4 Ekonomi

4.1 Befolkning

Nedan presenteras den senaste befolkningsprognosen för Bollebygds kommun 2018-2022 som togs fram i april 2018 enligt det så kallade 50 % alternativet, dvs hälften av de planer som planerades skulle realiseras. I den första kolumnen redovisas aktuella befolkningssiffror per 1 november 2018.

Bollebygds kommun har i beslutad vision angett att målsättningen gällande invånarantal är 12 000 invånare 2030. För att uppnå detta krävs en årlig ökning av invånarantalet med ca 200 invånare.

Tabell 3 Befolkningsprognos 2018-2021

Åldersklasser	1/11 -18	2018p	2019	2020	2021	2022
1-5	603	629	632	684	717	744
6	118	116	149	140	143	158
7-15	1 173	1 166	1 190	1 211	1 283	1 317
16-18	322	309	344	354	381	387
65-79	1 504	1 497	1 547	1 615	1 637	1 649
80-89	385	377	388	403	414	457
90+	64	68	74	84	85	82

Tabell 4 Prestationer 2018- 2021

<i>Prestation</i>	Prognos/ utfall 2018	Budget 2019	Prognos 2020	Prognos 2021
Förskola	540	575	580	610
Fritidshem	530	563	590	610
Förskoleklass	127	133	144	141
Grundskola inkl särskola	1 156	1 173	1 213	1 275
Gymnasieskola	330	343	366	385
Hemtjänstären	199	220	230	235
Särskilt boende	84	86	88	92
Boende unga, LSS	0	3	3	3
Boende vuxna, LSS	19	21	22	23
Daglig verksamhet	25	27	30	32

Prestationer för äldreomsorg har omarbetats och stämmer inte helt med tidigare uppgifter. Förväntad volymökning är beräknad efter de nya uppgifterna.

4.2 Ekonomiska konsekvenser av volymförändringar

I och med styrmodellen kompenseras inte nämnderna direkt av volymförändringar. Detta innebär att det är ännu viktigare att prognoser och bedömningar är så tillförlitliga som möjligt. Befolkningsprognosen som presenteras i tabell 3 grundar sig på 50- procent alternativet, d.v.s. att 50 % av ej fastställda detaljplaner verkställs. En ny prognos kommer beställas under våren vilket kan innebära att siffrorna ovan behöver justeras.

Förväntad förändring mellan 2019 och 2020 har multiplicerats med det belopp som fastställts i resursfördelningsmodellen avseende pedagogisk verksamhet och måltider. Lokalkostnader och eventuell ökning av administration kompenseras inte under volymförändringar.

Förskola, 30 – 45 timmars vistelsetid per vecka år 3-5

Förskoleklass, samma belopp som i modellen

Grundskola, åk 4-6

Fritidshem, åk F – 3

Gymnasiet, riksprislistan

<i>Kategori</i>	<i>Volymförändring</i>	<i>Belopp</i>	<i>Effekt av volymförändringar</i>
Förskola	+ 5	84 405	420 000
Förskoleklass	+ 7	42 908	470 000
Fritidshem	+ 27	27 951	750 000
Grundskola	+ 40	59 275	2 370 000
Gymnasieskola	+ 22	104 000	2 400 000

Hemtjänstärende	+ 10	170 000	1 700 000
Särskilt boende	+2	585 000	1 170 000
Boende unga, LSS	0	0	0
Boende vuxna, LSS	1	1 000 000	1 000 000
Daglig verksamhet	3	250 000	750 000
Summa			11 030 000

Exempelvis 59 000 kr för en extra lågstadielev är en relativt hög kompensation, men beloppet ska även täcka en kostnad till eventuell friskola på 85 000 kr samt att några av eleverna går på särskola.

Inom äldreomsorg förväntas antal hemtjänstärenden öka i och med allt fler äldre, även fler boendeplatser beräknas tas i anspråk.

4.3 Effekter fattade beslut

Fiber

Enligt riktlinjer från Rådet för kommunal redovisning anses bidrag till fibernät inte som en investering, därför kommer fr.o.m. 2020 detta redovisas som en driftskostnad.

Pensionskostnaderna förväntas enligt prognoser från KPA öka de närmaste åren, anledningen är att allt fler anställda kommer över 7,5 basbelopp (ca 38 000 kr per månad). Detta innebär att pensionen blir förmånsbestämd för allt fler och att kostnaderna för pensioner kommer att öka. Därför föreslås att ytterligare 1,0 mnkr läggs som pensionskostnad under finansförvaltningen.

4.4 Bollebygds ekonomiska förutsättningar 2020

I detta material läggs fokus på det första året i planperioden (2020). Av tabellen nedan framgår de senaste prognoserna som finns att tillgå avseende

skatteunderlagets utveckling de kommande åren. Av dessa är det Sveriges kommuner och landstings (SKL) prognoser som används i kommunens budgetarbete. SKL:s senaste prognos (2018-02-15) pekar på en ökning av skatteunderlaget med 3,2 procent mellan 2018 och 2019. Det är denna bedömning som ligger till grund för antaganden om skatteintäkter i detta material.

Tabell 5 Skatteunderlagsprognoser, procentuell förändring

	2017	2018	2019	2020	2021
SKL dec 2017	4,8	3,5	3,2	3,4	3,9
ESV nov 2017	4,5	3,1	3,7	3,4	3,2
SKL sep 2017	4,4	3,4	3,5	3,8	3,9
Reg sep 2017	4,8	3,4	4,0	3,9	

Intäktsprognosen utgår från att Bollebygd har 9 084 invånare 1 november 2017. Detta innebär en ökning med 333 invånare jämfört med 1 november 2015. Allt fler invånare genererar även mer skatteintäkter och utjämningsbidrag, mellan 2017 och 2018 förväntas skatteintäkter och bidrag öka med 6,3 % för Bollebygd, mellanskillnaden mellan 6,3 och 4,8 % beror främst på ökningen av antal invånare.

Kommunen befinner sig i en period med stora investeringsutgifter. Bakgrunden till detta är volymökningar i verksamheterna generade av befolkningsökningar med behov av fler lokaler som följd.

4.5 Intäktsprognos

Nedan presenteras en intäktsprognos för 2019-2022. Intäkterna avser skatter och generella statsbidrag. För att göra prognos används uppgifter och en beräkningsmodell framtagen av Sveriges kommuner och landsting (SKL).

Tabell 6 Intäktsprognos 2019-2022

Belopp i tkr	2018	2019	2020	2021	2022
Skatteintäkter	434 194	462 635	470 570	488 922	508 479

Inkomstutjämningsbidrag	71 377	68 256	69 415	72 112	75 012
Kostnadsutjämnings	-18	3 930	1 346	1 359	1 371
Regleringsavgift/bidrag	1 454	6 603	10 552	10 587	7 838
LSS-utjämnings	-5 258	-3 720	-3 756	-3 792	-3 828
Prel slutavräkning	-1 899	-6 018			
Fastighetsavgift	18 110	18 801	19 483	19 483	19 483
Summa	517 960	550 487	567 610	588 671	608 356

I tabellen ovan ingår inte det generella statsbidrag som fördelas efter antal mottagna nyanlända, de så kallade välfärdsmiljarderna, Bollebygd kommer erhålla 1,9 mnkr 2019. Detta tillskott kommer successivt bli alltmer generella (fördelas per invånare) dock förväntas ca 1,5 mnkr 2020.

De utlovade ökningen av statsbidrag har SKL översiktligt beräknat och lagt in under regleringsavgift/ bidrag som därför ökar 2020.

Avseende kostnadsutjämnings räknar SKL att kommunen inte ska erhålla medel för tillväxt 2020 eftersom de räknar med samma befolkningstillväxt för samtliga kommuner. Sannolikt kommer Bollebygd även 2020 uppnå kriterierna för detta tillskott vilket motsvarar ca 200 kr per invånare eller ca 1,8 mnkr. I tabell 7 är därför skatter och statsbidrag uppräknad till 570,0 mnkr, detta förutsätter dock en fortsatt befolkningstillväxt och medel från välfärdsmiljarderna.

4.6 Preliminära driftsbudgetramar

Bollebygds kommun har sedan ett flertal år tillbaka en etablerad budgetmodell vilken hanterar effekter av fattade beslut, befolkningsförändringar, indexering av kostnader mm.

Med utgångspunkt i aktuella budgetramar framgår de förändringar som modellen genererar inför 2017 i tabell 10. Tabellen redovisar beräknade nettokostnader ställt mot prognostiserade intäkter i form av skatter och generella statsbidrag.

Tabell 7 Preliminär driftsbudgetram 2020, belopp i tkr

	Aktuell	Eff	Befolkn	S:a exkl	Index	S:a inkl	Pol	S:a exkl	Förändr	S:a inkl
Budgetram	budg 19	fattade	förändr	index		index	priori.	faktor	uppdrag	faktor
Kommunfullmäktige	-1 417				-28					-1 445
Jävsnämnd	-70									-70
Revision	-816	25			-16					-807
Valnämnd	-180	130								-50
Överförmyndare	-780				-20					-800
Kommunstyrelsen	-55 342				-600				390	-55 552
Utbildningsnämnden	-258 917		-6 410		-2 100				1 330	-266 097
Socialnämnden	-165 468	-250	-4 620		-600				850	-170 088
Samhällsbyggnadsnämnden	-36 602	-1 000			-100				264	-37 338
Summa	-519 592	-1 095	-11 030		-3 464				2 834	-532 347

Ofördelad budget -20	-2 000
Lönerörelse 2019	-9 000
Lönerörelse 2020	-9 500
Pensioner	-5 000
Räntenetto	-3 000
Summa	--560 847
Skatter & Statsbidrag	570 000
Resultat	9 153
Resultat i procent	1,6 %

- I ramen ovan ingår effekter av befolkningsförändringar, 11,0 mnkr ökade pensionskostnader, 1,0 mnkr samt övriga effekter som redovisas under p 4.3.
- Index är uppräknad med 2,0 % exklusive personalkostnader.
- Förändringsuppdragen är beräknade till 0,5 % för bildnings- och omsorgsnämnden samt 0,7 % för samhällsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen.
- Till ett resultatmål på 3 % saknas 7 900 tkr.

4.7 Investeringar

Investeringsutrymme

Investeringsutrymme beräknas genom att addera det budgeterade resultatet och avskrivningar. Det utrymme som uppstår kan användas till investeringar, minskning av lån eller olika placeringar. Om volymen budgeterade investeringar överskrider investeringsutrymme måste dessa lånefinansieras. Upptagande av lån leder till ökade räntekostnader vilket minskar mängden resurser att bedriva verksamhet.

Tabell 8 Investeringsutrymme med budgeterat resultat

	2019	2020	2021
	Budget	Plan	Plan
Budgeterat resultat	12 228	12 000	12 000
Avskrivningar	23 000	24 000	25 000
Summa investeringsutrymme	35 228	36 000	37 000
Investeringsbudget/plan	102 130*	238 050	223 900
Lånebehov	-67 000	-202 000	-186 000
<i>*preliminär</i>			

Bollebygds kommun är sedan ett par år inne i en period av stora investeringar. Investeringarnas sammanlagda storlek medför att kommunens finansiella ställning försvagas. Investeringsbudgeten inklusive exploateringar uppgår under åren 2019-2021 till 564 mnkr

Kommunens investeringsutrymme under perioden, det vill säga den andel av investeringar som kan genomföras med egna medel, uppgår till 108 mnkr. Det innebär att det under dessa förutsättningar finns ett lånebehov på ca 455 mnkr.

Konsekvenser av investeringar

Som tidigare konstaterats befinner sig kommunen i en period av stora investeringar och följande lånefinansiering. Den ökade låneskulden försvagar kommunens finansiella ställning bland annat genom en sjunkande soliditet.

En ökad låneskuld medför att kommunen exponerar sig för risk i form av räntehöjningar. En räntehöjning med en eller två procentenheter får med planerad utlåning betydande påverkan på kommunens ekonomi och förutsättningar för att bedriva verksamhet. Kostnadsmässiga konsekvenser av räntehöjning redovisas i tabellen nedan.

I och med att exploateringsredovisningen förändras kommer försäljning av tomter (efter avdrag för kostnader för arbeten på tomterna) från och med 2017 redovisas som intäkt i resultaträkningen när tomterna avyttras. Emellertid kommer avskrivningar för övriga arbeten vid exploateringen löpa under flera år, det är därför rimligt intäkterna från tomtförsäljningar nyttjas som ett alternativ till upplåning.

Tabell 9 Påverkan räntehöjning med planerad upplåning (tkr)

År	Låneskuld	Kostnad vid ränteökning 1 procent (tkr)	Kostnad vid ränteökning 2 procent (tkr)
2018	213 000	2 130	4 260
2019	273 000	2 730	5 460
2020	473 000	4 730	9 460

Tabell 10 Investeringsbudget

Objekt	2019	2020	2021	totalt
<u>Park, fritid</u>				
Tingshusparken	2 800			
<u>Gata</u>				
Kommunala gång & cykelvägar	1 500	1 500	1 500	
GC- väg Brandshed				6 000
Fartdämpande åtgärder, Olsfors	200			
<u>Fastighet</u>				
Ny skola, förskola, idrottshall	10 000	140 000	140 000	350 000
Strategiska mark- och fastighetsförvärv	25 000	25 000	25 000	
lordningsställande Hembygdsvägen	8 000			
<u>Kommunkansli</u>				
IT	2 000	1 500	1 500	5 000
Reinvesteringar	600	600	600	
Digitalisering	1 000	1 000	1 000	
<u>Utbildningsnämnden och socialnämnden</u>				
Inventarier utbildningsnämnden	800	800	800	
Inventarier socialnämnden	800	800	800	
Inventarier LSS-boende		400		
<u>Samhällsbyggnadsnämnden</u>				
Fiber	800	800	800	
Årligt anslag reinvesteringar	800	800	800	
System- och uppgraderingskomplettering	300			
Elljusspår Rinna				3 000
Tillgänglighetsanpassningar	600	600	600	

Ungdomsråd, Multiarena	500			
Delsumma skattefinansierad verksamhet	55 700	173 800	173 400	
Renhållning				
Åtgärder Råssa ÅVC	1 430			13 900
VA				
Reservvattenförsörjning Bollebygd	1 000	7 500	6 500	15 000
Ny vattentäkt och verk Töllsjö	2 000	5 000		7 000
Övervakningssystem VA-verken	500			
Reinvesteringar VA-nät	2 500			
Överföringsledn mot Rävlanda	750			
Överföringsledningar		2 500	40 000	100 000
Exploateringar				
Exploatering Prästgården	5 000	5 000		10 000
Exploatering Prästgårdsgärdet/Fjällastorp	7 000	13 000		10 000
Exploatering Bergadalen etapp 2, VA	3 000	3 000		6 000
Exploatering Bergadalen etapp 2, Gata	5 000	4 000		9 000
Exploatering Getabrohult/Grönkullen	5 000	15 000		20 000
Malmgården	5 000			
Malmgården GC-väg	250	250		500
Malmgården, Gästgivarvägen	3 000			3 000
Järnvägsutredning, resecentrum				1 500
Exploatering Forssa	5 000	5 000		15 000
Diverse plankostnader		1 500	1 500	3 500
Summa exploateringar	38 250	46 750	1 500	
Totalsumma	102 130	238 050	223 900	

5 Fortsatt planeringsprocess

Enligt kommunens styrmodell är det mål- och budgetförutsättningar som är det första underlaget som tas fram i den årliga planerings- och budgetprocessen. Mål- och budgetförutsättningar tas fram kommungemensamt och behandlas i kommunstyrelsen i början på året. Därefter ska respektive nämnd upprätta förslag till ett underlag som beskriver hur nämnden avser att ta sig an målen samt konsekvenser av den preliminärt tilldelade budgetramen. I maj förs en första dialog mellan nämnderna och den politiska ledningen.

Nämnderna ska i underlagen behandla följande:

- Beskriva konsekvenserna av preliminärt tilldelad ram
- Formulera förslag på mål utifrån de övergripande målen
- Kompletterande information/specifiering av förändrade behov

Den fortsatta planeringsprocessen:

25/2	Mål- och budgetförutsättningar behandlas på KS
Mars-april	Nämnderna utvärderar förutsättningarna
6/5	Respektive nämnd presenterar budgetläget för budgetberedningen, innehållande de punkter som framgår under p 5. Medverkan av fackliga representanter.
27/5	KS behandlar preliminära mål och budgetramar för 2020
slutet på augusti*	Respektive nämnd presenterar konsekvenser av de preliminära ramarna, förändringar i t ex volymer, skatteprognoser etc. Medverkan av fackliga representanter
1/10	Majoriteten presenterar definitivt förslag till Mål- och budget 2020-2022

9/10	Samverkan budget
28/10	Budget 2020-2022 behandlas i KS
14/11	Budget 2020-2022 behandlas i KF

*Datum fastslås 6 maj.